

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY RZYMSKO-KATOLICKI
p.w. Matki Boskiej Różańcowej

2. Czas powstania

2 poł. XV w., XV/XVI w.,
1690 r., 1784 r.

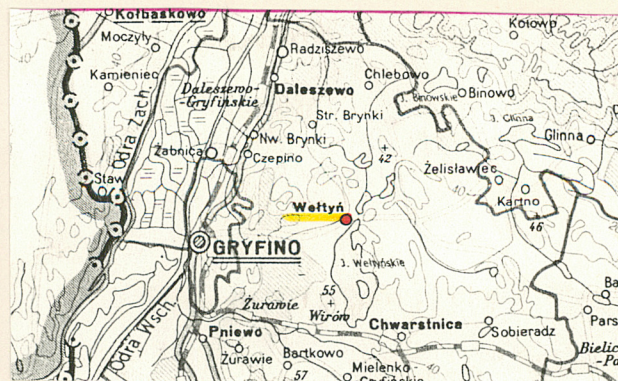
3. Miejscowość

W E Ł T Y Ń

11.



widok na kościół od półn-wschodu



4. Adres 74-106 Wełtyń
ul. Szkolna

nr hipoteczny

lub. ewid. gruntów

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina Gryfino

pow. GRZYFINSKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Woltin (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Gryfino

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzym.-katolicka
p.w. MB Różańcowej
ul. Kościelna 7
74-106 Wełtyń

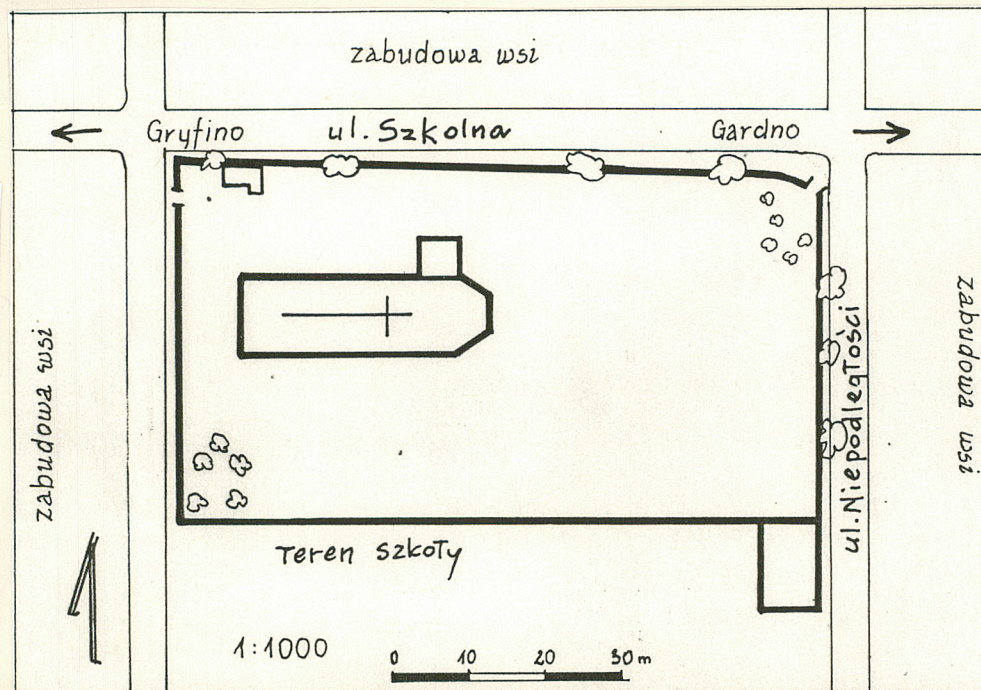
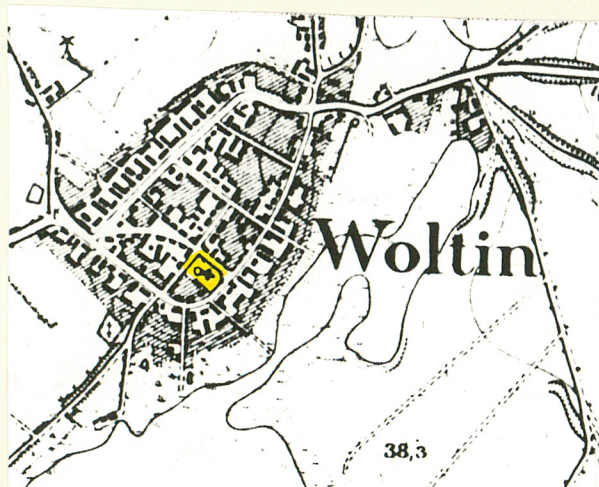
9. Użytkownik i jego adres
j.w.

10. Rejestr zabytków

A-986

421 z 05.12.1963 r.

Nr data



Wieś Wełtyń jest wymieniana w źródłach pisanych już w 1212 r. lub 1222 r., pod nazwą Woltina. W 1226 r. wymienia się Wełtyń jako miejscowość z wolnym targiem. Pierwszy kościół w Wełtyńniu wymieniany jest w 1299 r. Od XIII w. wieś należała do uposażenia klasztoru cystersów w Kołbaczu. Ówczesny kościół był pod partonatem kościoła mariackiego w Szczecinie. Obecnie istniejąca świątynia wzniesiona została w 2 połowie XV w.. Wieżę i zakrystię dobudowano na przełomie XV/XVI w.. Kościół był remontowany i przebudowywany w 1690 r. i 1784 r. Był wówczas parafialnym kościołem ewangelickim (od poł. XVI w.) p.w.św.Szczepana. W XVI w., po sekularyzacji dóbr klasztornych, Wełtyń, największa wieś pocysterska, przechodzi w zasób domeny książęcej. Statystyka domeny kołbackiej z 1786 r. wymienia w Wełtyńniu: gospodarstwo wolnego sołtysa, 24 duże i 12 mniejszych gospodarstw chłopskich, 6 chałupników, kościół (c.d.wkładka nr 1)

ORIENTACJA: duża wieś, położona 6 km na wsch. od m.Gryfino, przy szosie Nr 120 z Gryfina na Stare Czarnowo, po płn. stronie jez.Wełtyń.

SYTUACJA: Wełtyń jest dużą wsią o założeniu wielodrożnicowym, przypominającym szachownicowy układ miasta lokacyjnego. Kościół pobudowano na obszernej, czworobocznej działce, ograniczonej ulicami Kościelną, Szkolną, Niepodległości. Działkę otacza kamienny mur, z bramką we wsch. narożniku, przesklepioną ostrołukowo.

MATERIAŁ, TECHNIKA: mury nawy i wieży wzniesiono z nieregularnie obrobionych głazów narzutowych różnej wielkości, bez czytelnego wątku. Jedynie w dolnych partiach wieży i prezbiterialnych zauważa się regularniejszy układ. W narożach wieży, prezbiterium, portalach użyto cegły (w narożach wieży i portalu zach. cegła gotycka 29-30x9x14 cm, obramienia okien nawy - cegła maszynowa). Zakrystia murowana z cegły o wym.27x9x13 cm, na kamiennym cokole, zwieńczonym warstwą ceramicznej kształtki (sfazowany). Na ścianach prezbiterium zachował się fragmentami tynk (gruboziarnisty wapienno-piaskowy, i płytka warstwa gładzonego tynku wapienno-paskowego ze śladami boniowania). Od wnętrza ściany otynkowane, pokryte malowidłami. Strop nad nawą płaski (drewniany, belkowy, z podsufitką). Podobny nad zakrystią. Wieżba drewn., krokwiowo-jętkowa, dwustolcowa (opis na podstawie relacji mieszkańców, poddasze trudnodostępne). Pokrycie dachu nad nawą i zakrystią - ceramiczna dachówka zakładkowa (wtórna). Wieża kryta blachą. Posadzka w nawie z cegły. W zakrystii drewn., z desek. Schody na wieżę (XVIII/XIX w.) drewn., proste, typu drabinowego, z masywną belką policykową i słupkiem. Okna nawy wtórne (zamontowane w 1977 r.), witrażowe, osadzone w ceglanych, ostrołukowych ościeżach. W oknach wieży - szczelinowe żaluzje. Drzwi główne, w zach. portalu (XIX w.), bez odrzwi, na hakach, 2-skrzydłowe, z nadświetlem (ob.odeskowanym), skrzydła konstrukcji listwowo-zastrzałowej, od zewn. szalowane deskami, z nałożoną dekoracją geometryczną z profilowanych listew. Zawiasy metalowe, kute, z symetrycznym motywem wici roślinnej. Drzwi zewn. zakrystii podobnej konstrukcji, 1-skrzydłowe, z ozdobnymi, pasowymi zawiasami. Drzwi między nawą a zakrystią - podobnie j.w., z łukowym nadprożem.

W szczytowej płn. ścianie zakrystii, ponad drzwiami do jej wnętrza, znajduje się otwór, zamykany 1-skrzydłowymi drzwiami, konstrukcji ramowej, podwójnej, (c.d.na wkładce nr 2)

<p>14. Kubatura</p> <p>2112 m3</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>365 m2</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>sakralne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>1977 r. - zamontowanie nowych okien witrażowych, wykonanych przez firmę z Poznania</p> <p>1961 r. - remont kościoła, odkrycie polichromii w nawie.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólnie stan techniczny budowli jest zadowalający i nie stwierdzono istotnych zagrożeń. Napraw i remontów wymagają: ściany wieży, na których widoczne są miejscowe pęknięcia, zegar (tarcza i mechanizm) na wieży, dolne partie murów, w których zastosowano spoinowanie ze zbyt dużą domieszką cementu.</p>	
<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skucie cementowego spoinowania dolnych partii murów. - Remont zegara. - Naprawa murów wieży. - Uporządkowanie wnętrza wieży i udrożnienie dostępu na poddasze. 			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

- Akta Rejencji Szczecińskiej - Wydz.Szkół i Kościołów,
 - sygn.II/3356: budowa(remont,przebudowa) kościoła, budynków parafialnych i szkoły - 1827-1853
 - sygn.II/3341: budowa (remont,przebudowa) kościoła - ~~1875-1907~~

23. Uwagi różne

Nr inw. ołok. Konja. 382/87 Neg.Nr 53.690-53.719

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst Bogusław Szerniewicz maj 1997 r.

plany, rysunki j.w.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. j.w.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów BDZ Szczecin

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

- Berghaus H., Landbuch des Herzogthums Stettin von Kamin und Hinterpommern, Th.II, Bd.III, Anklam-Berlin 1868, s. 28,55,91-92,118,340-341
- Lemcke H., Die Bau- und Kunstdenkmaler des Regierungsbezirks Stettin, Hf.VI, Stettin 1902, s. 312
- Świechowski Z., Architektura granitowa Pomorza Zachodniego w XIII w., Poznań 1950, s. -
- Schulz H., Pommersche Dorfkirchen ostlich der Oder, Verlag H.F.Beck.Herford 1963, s. 16
- Łopuch W., Symbioza kamienia i cegły. Architektura kościoła na Księstwa Pomorskiego w l.1278-1325, w: "Przegląd Zachodniopomorski", Szczecin 1987, R.II(XXXI), s. -

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

Wkładki nr 1 - 4

1. Miejscowość.....	WEŁTYŃ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Gryfino	kościół parafialny p.w.MB Różańcowej	c.d.pktu 12, zdjęcia
3. Województwo.....	szczyecińskie		rzut kościoła (na odwrocie wkładki)

c.d.pktu 12:

parafialny, szkołę, dom wdów po pastorach, karczmę i kuźnię. W poł.XIX w. w Wełtyniu wymienia się dom parafialny, duże gospodarstwo parafialne i dwa budynki szkolne. Powstały w 2 poł.XV w. kościół, był wielokrotnie remontowany i przebudowywany. Na przełomie XV/XVI w. dostawiono czworoboczną zach. wieżę oraz płn. zakrystię. Jest to obecnie budowla salowa, na planie prostokąta z prezbiterium zamkniętym trójbocznie, z zach. wieżą nieco węższą od nawy, wybudowaną z kamienia, uzupełniona cegłą gotycką. Z pierwotnej formy kościoła zachowały się ślady portalu w ścianie płn. (pod oknem zach.), ostrołukowy portal pld., pozostałości ościeży w dwóch oknach ściany pld., ślady ostrołukowych okien w ścianach prezbiterium oraz zach. portal wieży i portal między kruchtą podwieżową a nawą. Kościół nie ucierpiał podczas II wojny. Zachowała się część dawnego wyposażenia. W 1961 r. podczas remontu kościoła, odkryto we wnętrzu malowidła z 1-ej połowy XVI w., pokrywające pierwotnie całą powierzchnię ścian nawy. Przedstawiają one sceny Zbawienia. Malowidła te zostały pokryte tynkiem (jako nieodpowiadające obrządkowi ewangelickiemu) najpóźniej w 1690 r., podczas przebudowy kościoła.



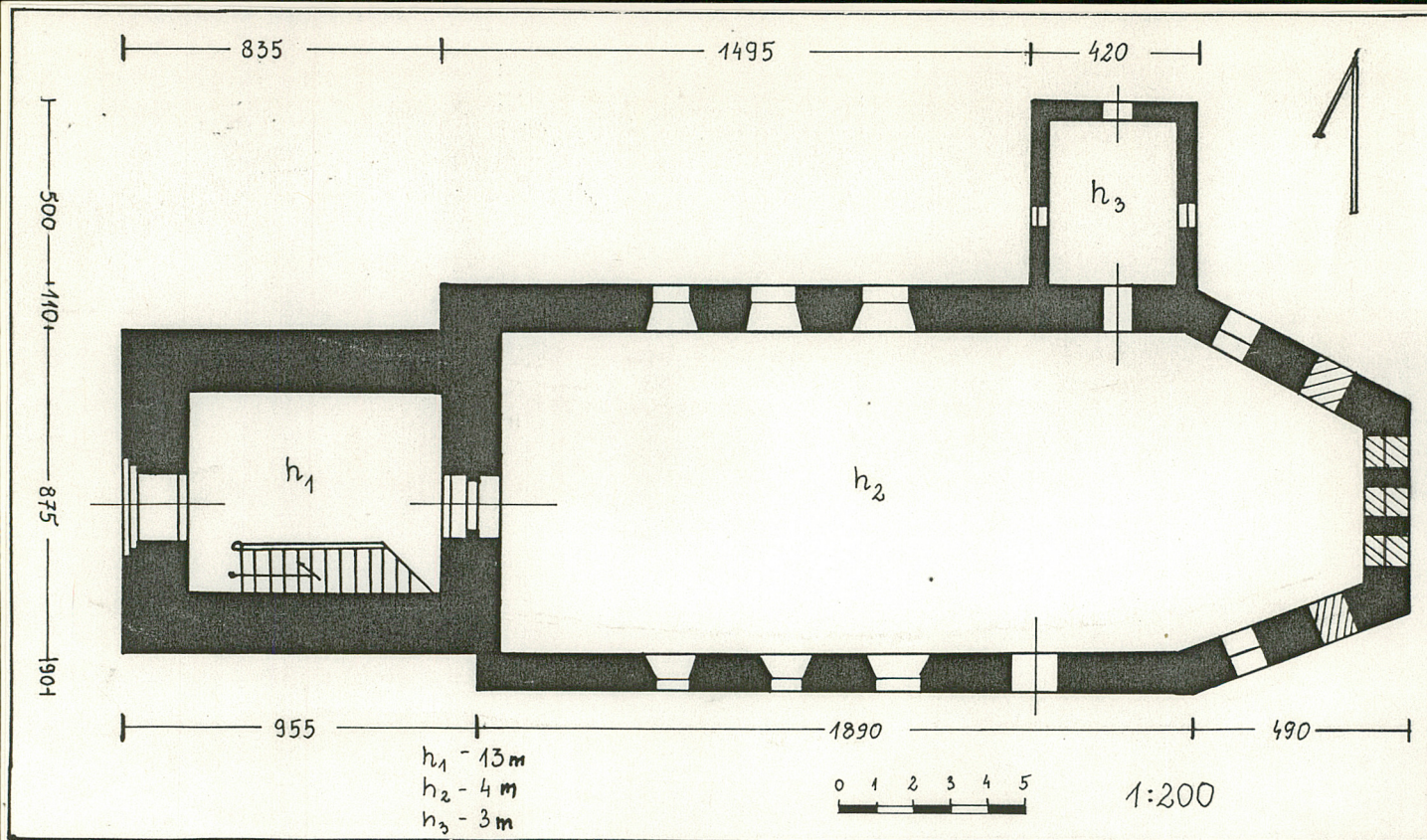
Wkładkę założył: 1. (imię, nazwisko, data)

B.Szerniewicz, czerwiec 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BDZ...Szczecin

2.

1.widok na kościół od strony płn-wsch.
2.płn.ściana prezbiterialna



1.



3.

1. ~~w~~sch. ściana prezbiterialna
 2. pld. ściana prezbiterialna
 3. fragm. pld. ściany
- prezbiterium - widoczne
dwie warstwy tynków, w tym
starszy - z boniowaniem



2.

1. Miejscowość.....	WEŁTYŃ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Gryfino	kościół parafialny p.w.MB Różańcowej	c.d.pktu 13,zdjęcia
3. Województwo.....	szczęcińskie		

c.d.pktu 13:

od zewn. opierzanej dekoracją z profilowanych desek, we wzór diamentowy.

RZUT: budowla orientowana, jednonawowa, z prezbiterium trójbocznym (wymiary nawy,łącznie z prezbiterium: 19,40x10,75 m). Przy zach.ścianie nawy - wieża na planie nieregularnego czworoboku(o wym.8,75x9,55x8,75x8,35m), niewiele większa o zach.ściany nawy. Przy wsch. krańcu ściany płn. dostawiono zakrystię (o wym.4,20x5m). Wejścia do kościoła: w ścianie zach. (przez wieżę), w ścianie płn.(przez zakrystię) i w ścianie pld.. W kruchcie podwieżowej - schody na wieżę i poddasze.

BRYŁA: korpus nawowy, zakończony trójbocznie zamkniętym prezbiterium wsch., przykryte wysokim dachem dwuspadowym dachem o trzech spływach nad częścią prezbiterialną. Wieża zach, czworoboczna, węższa od nawy o ok.1m (od płn. i pld. ściany nawy), masywną bryłą przewyższająca nawę ok.2-3 m, przykryta ostrosłupowym hełmem. Zakrystia przy ścianie płn. czworoboczna, o ścianach niższych od ścian nawy (niespełna 1m), przykryta dwuspadowym daszkiem o kalenicy prostopadłej do ścian nawy.

ELEWACJE: północna, z zakrystią przy wsch. krańcu; 3-osiowa w parti na zach. od zakrystii, przepruta ostrołukowymi oknami w ceglanych obramieniach. Elewacja pld., 4-siowa, z 3-ma oknami umieszczonymi na osiach okien elewacji płn. oraz ceglany portalem lekkoostrołukowymi w 4-tej wsch. osi.. Wsch. elewacja prezbiterium z ob.zaślepiionymi 3-ma oknami (lub blendami). ostrołukowymi. Boczne elewacje prezbiterium przeprute oknem przy zach. krańcu. Pozostałą płaszczyznę elewacji dzielą cztery odcinkowe i ostrołukowe blendy (ob.zamurowanie równo z licem). Elewacja zach.- wieży - 1-osiowa w przyziemiu, z ceglany, ostrołukowym portalem dwuuskokowym (w osi). Elewację wieży na górnym poziomie dzielą lekkoostrołukowe blendy w 6-ci osiach. Pod koroną murów są dwa okienka łukowe, zblokowane przy osi. Obramienia okien i blend z cegły. Pozostałe elewacje wieży podobne. Na ścianie zach. i płn., pod koroną murów, jest tarcza zegarowa. Ściany budowli nietynkowane, ze śladami tynków na ścianach prezbiterium.

WNĘTRZE: świątynia salowa, jednonawowa, z kruchtą podwieżową i trójbocznie zamkniętym prezbiterium. Na ścianach nawy zachowana częściowo XVI-wieczna malatura o motywach biblijnych.

Wkładkę założył: B.Szerniewicz, maj 1997 r.
(imię, nazwisko, data)

(c.d.na odwrocie wkładki)

Miejsce przechowywania negatywów: BDZ Szczecin

c.d.pktu 13:

W pld. ścianie prezbiterium pozostały dwie wnęki, obramione cegłą, przesklepione ostrołukowo.

WYPOSAŻENIE: w kościele zachowało się dawne wyposażenie: ołtarz barokowy (d.ambonowy, ob.ambona stoi odrębnie), ambona barokowa, chrzcielnica, instrument organowy(XIX w.), zegar wieżowy.

INASTLACJE: elektryczna, odgromowa.



1.



2.



3.



4.

- 1.widok na kościół od pld-wschodu
- 2.elewacja pld.
- 3.drzwi w elewacji pld.
- 4.elewacja pln.
- 5.fragm. elewacji pln. - ceglany
gzyms wieńczący



5.

1. Miejscowość WELTYŃ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina Gryfino	kościół parafialny p.w.MB Różańcowej	zdjęcia
3. Województwo szczecińskie		



zakrystia - elewacja drzwi w płn.ścianie zakrystii
szczytowa płn. i wsch.

drzwi w szczycie zakrystii

wieża - płn. ściana

Wkładkę założył: B. Szerniewicz, czerwiec 1997
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: BDZ Szczecin



1.



2.



3.

- 1. wieża - ściana zachodnia
- 2. wieża - górna partia ściany zach.
- 3. portal zachodni
- 4. wnętrze kościoła - widok na część prezbiterialną
- 5. wnętrze - widok na część zach.



4.



5.

1. Miejscowość..... WELTYŃ	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina..... Gryfino	kościół parafialny p.w.MB Różańcowej	zdjęcia
3. Województwo..... szczecińskie		



1. wewnątrz - barokowa ambona przy płn. ścianie
2. wewnątrz - widok na przejście między nawą a kruchtą podwieżową od strony nawy
3. fragm. polichromii na pld. i zach. ścianie nawy
4. nisze w pld. ścianie prezbiterium (sakramentarium?)

Wkładkę założył:

B. Szerniewicz, czerwiec 1997 r.

Miejsce przechowywania negatywów:**BDZ. Szczecin**.....



wnętrze nawy
- barokowa(?) rozeta
na stropie nad prezbiterium



wnętrze wieży na I poziomie



wnętrze wieży - widoczny łuk
na ścianie wschodniej



wieża - elewacja pld. →